

ZLOČIN I KAZNA- FJODOR MIHAJLOVIČ DOSTOJEVSKI

FORMA	1) REALISTIČKI ROMAN: prati se sudbina jednog junaka u dužem vremenskom periodu, sudbina lika je opisana kontinuirano, koristi se najviše tehnika pripovijedanja, pripovijedanje potpomaže pripovjedač, koji je najčešće u 3. licu i sveznajući, teme se biraju iz svakodnevnog života, ističe, ali ne oponaša svakidašnji život, mašta i san pripadaju samo pojedincu i svijesti pojedinca, prikazuje se objektivno zbivanje, govori se o unutarnjem svijetu koji je u sukobu s vanjskim zahtjevima, sklon je tragičnosti koja se ne događa u jakom sukobu velikih ličnosti, ni u suprotnosti htijenja, vlada kronotop/tiho protjecanje vremena i tiho propadanje (Solar/Teorija književnosti). Novost je da je u romanu Zločin i kazna vrijeme radnje suženo i po kriteriju vremena radnje pisac odstupa od realističkog koncepta. Radnja traje devet dana što znači da ga se smatra modernim romanom. 2) ROMAN LIKA: u središtu je jedan junak/antijunak, njegov misaoni svijet 3) SOCIJALNO/DRUŠTVENI ROMAN: ovo je roman o socijalnoj nejednakosti, bijedi, poniženju i uvredama, ovdje Ljepota zamire i na njeno mjesto dolazi samo briga kako preživjeti, ovdje se ljubav prodaje. Ipak može li se reći da je ovaj roman NEGACIJSKI ili AFIRMATIVAN? PITAM VAS JA! 4) PSIHOLOŠKI ROMAN: prati se psihološki svijet ovog junaka, on je prvi moderni lik s elementima psihotičnog stanja, anksiozna, s prisilnim idejama, povučen, dekoncentriran u komunikaciji s ljudima, nesklon druženju 5) KRIMINALISTIČKI ROMAN: ubojica je poznat pa je ovaj roman izašao iz okvira isključivo kriminalističkog romana i proširen mu je tematski sklop. Kriminalistički motivi poslužili su samo da se roman usmjeri na idejni i psihološki sloj 6) DONEKLE MODERNISTIČKI ROMAN: U ovom romanu vide se tragovi modernog romana: praćenje tijeka svijesti (rastrzane misli, oko teme ubojstva), kopkanje po ljudskoj psihi, halucinantne vizije (zamišlja da netko tuče gazdaricu), raskidana slika svijeta, egzistencijalna osamljenost, nazočnost unutarnjeg monologa (ovaj postupak daje vrijeme radnje koje je unutarnje, pisac više stranica piše o njegovom stanju, a realno vrijeme skraćuje na manje stranica), nazočnost asocijativnosti, itd. 7) ROMAN IDEJE: stvara se ideja ubiti radi višega dobra 8) FILOZOFSKI ROMAN: smisao života, pravda/nepravda, dobro/zlo, ljudskost/nečovječnost
PARADIGMA:	Visoki stadij ili psihološki stadij ruskog realizma/odaljavanje od realističke forme/produblјivanje i psihologiziranje što pripomažu novi pripovjedački postupci/unutarnji monolozi ali svjesnoga stanja
PITANJE FABULE I PRIPOVJEDAČA	1) Roman u kojem je fabula u drugom planu, radnja se može prepričati u jednoj rečenici, stavljeno je težište na protagonista (Rodiona Raskoljnikova) 2) Pisac je roman napisao u 3 licu, objektivan pripovjedač, distanciran, uživa autoritet „povjesničara“ V. Biti. 3) Status pripovjedača je sljedeći: socijalno i društveno je osviješten, minucioznih zapažanja, sklon iznošenju filozofsko/psiholoških zapažanja 4) Struktura je simetrična, koncentrirana najprije na zločin kao simbol «bolesti» i raskidane slike svijeta
DRŽAVA	1) ruska književnost
LOKALIZACIJA PARADIGME	1) svjetski realizam, visoki stadij ruskoga realizma, druga polovina 19. stoljeća
TEMA	položaj maloga čovjeka u društvu

	ispita“. Za Raskolnikovu kažemo da je „<u>blijedi ubojica</u>“ ili „<u>sporedno lud</u>“, doživljavamo ga kao čovjeka visokog stupnja savjesti, premda je počinio zločin, njegova kazna počinje i prije nego što je počinio zločin, ubija svoje načelo čovječnosti, poslije ubojstva shvaća da je uš i da je niži od te babe koju je ubio, sam sebe kažnjava, vraća se u ljudsku zajednicu činom pokajanja na što ga navodi Sonja i ljubav, Sonja ga tjera da poljubi zemlju koju je oskrnavio, sam se predaje i odslužuje svoju kaznu u Sibiru, a Sonja ga prati na tom putu pokajanja. Kaje se premda pronalazimo izrjekom izrečene tvrdnje da mu je žao zbog neuspjeha. <u>VISOKO JE MORALAN</u>: ima jak osjećaj etičkih vrijednosti pravde i istine <u>VISOKO JE PRAVEDAN</u>: ne pristaje na licemjerje i nepravdu u svijetu, ne miri se sa svijetom zbog toga <u>VISOKO JE HUMAN</u>: pomaže jadnijima od sebe (marmeladov). raskolnikova sonja usmjerava prema duševnoj preobrazi te pomirbi sa svijetom i sobom. <u>SPOREDNI LIKOVI</u>: <u>SONJA</u>: a) intuitivna i inteligentna, osjećajna, požrtvovna, tip pokorne ruske žene, vjernica: „Pa što bih ja bez Boga“, po nalogu svoje pomajke postaje prostitutka, utjecaj na R. odvija se po religijskom ključu, blaže i naizgled pasivnije, Sonja Marmeladova posrnula je žena, ali i žena koja postaje glas Raskolnikovljeve savjesti. Ona isto «uskrsava od mrtvih». Najvažnije je da Sonja nije od njega odustala tako da je njegova transformacija tekla prirodno <u>RAZUMIHIN</u>: Raskolnikovljev prijatelj, dobrodušan, otvoren, iskren, voli Raskolnikovu, kasnije ženi Dunju. <u>AVODTJA ROMANOVNA DUNJA</u>: sestra, tip požrtvovne žene, želi se udati za <u>LUŽINA</u>, LUŽIN: vrijeđa R. ovaj vidi koliko je taj čovjek niska značaja, <u>PORFIRIJ</u>: istražitelj, cijeni Raskolnikovu, potiče ga da obrazlaže svoj članak, kruži oko svoje „žrtve“, tjera R. da pojmi kako sebe smatra „neobičnom“ osobom koji onda ima pravo ubiti za viši cilj. Raskolnikovu «rastaču» osobnost osim Sonje i Porfirij. Raskolnikov sam oko sebe plete mrežu, ali to potiče Porfirij, može se reći da je na Raskolnikova djelovao imperativ njegovih psihičkih doživljavanja. Porfirij je samo potaknuo da se ovaj uhvati u svoju mrežu jer više nije mogao podnijeti svoj grijeh. Dobro poznaje Raskolnikova pušta ga da se spasi, razumije ga, shvaća da ovaj ima jaku savjest, zna da će se ovaj sam predati. <u>SVIDRIGAJLOV</u>: razvratnik, pokvaren, u egzistencijalnoj samoći, prazan, nesposoban se suočiti sa svojom prazninom, naizgled je ambivalentan, ohol, ciničan, egoističan, razuzdan i zloban, ali i inteligentan, duhovit, šaljivac, pa čak je znao biti i ljubazan, hirovitog raspoloženja, agresivni lik, nemilosrdni egoist, njegova se narav naročito može sagledati u odnosu na Dunju, iskorištava submisivne likove kako bi zadovoljio požudu, ne kaje za svoja nedjela i nema grižnju savjesti.
ZNAČENJE NASLOVA	Simbolički naslova
SMISAO DJELA I PITANJA KOJA DJELO PROPITUJE	• Pitanje prava na dostojanstven život po mjeri čovjeka, • pitanje prava oduzimati nekome život, • pitanje nedostatka čuđenja/pasivnosti kod čovjeka, • pitanje pomirenosti sa sudbinom, slika životarenja • pitanje kako se može opravdati prekoračenje, • pitanje kako opravdati nešto što se ne može opravdati, • pitanje savjesti i osjeća li R. intimno da nije upravu (uvjerava se da se ne kaje zbog ubojstva nego zbog neuspjeha), • problem siromaštva i ljudske bijede kako materijalne, tako i duhovne, • razrušena slika svijeta, o odnosima u društvu, naravi pojedinaca društvenoj nejednakosti

	• socijalna/društvena, • filozofska, • obiteljska, • moralno/etička pitanja
GLAVNI POSTUPAK	ANALIZA-KRITICIZAM-OBJAŠNJAVANJE
IDEJA	Raskolnikov unutarnji svijet je, kao odrednica realizma, u sukobu s vanjskim svijetom
PRIPOVJEDNE TEHNIKE	opisivanje, pripovijedanje, elementi tijeka svijati, introspekcija, retrospekcija, unutarnji monolog
PROBLEM PROSTORA:	Vanjski svijet opisan je kroz siromašni dio Petrograda. I najgora ljudska stanja prihvaćaju se kao normalna. Raskolnikovova soba je poput njegovih unutarnjih osjećaja. Prljava, skućena, mala, zaudara po bolesti. Sve je jedno i bijedno.
	Roman je odjeknuo svjetskom kulturnom scenom kao primjer romana sa «stravičnim fotografijama». Dugo se vjerovalo da se roman razračunavao s nihilizmom poput onog koji se pojavljuje u romanu <i>Očevi i djeca</i> no to je netočna ocjena. Ovaj roman je otvorio mnoge teme i probleme koji su postali temom mnogih modernih pisaca Kafke, Camusa, Prousta.....Fabula daje romanu ono unutarnje jedinstvo zbivanja i karaktera i to zadržava čitateljevu pažnju. Raskolnikov se sprema ubiti, ubija i ulazi u borbu sa sobom. Pritom vidimo raznolik spektar ove složene duše (psihološki svijet, moralno-etički, intelektualni aspekt, dvojbe itd.). Je li ovo roman koji je za čovjeka ili protiv njega. Raskolnikov ispašta grijehe, vratit će se u ljudsku zajednicu. Iz cijeloga djela izvire piščev HUMANIZAM koji je za čovjeka, a ne protiv njega. Roman ne daje gotova rješenja, nego čitatelja «inficira» problemima, tjera na razmišljanje, opsjeda neodoljivošću svoje umjetnosti i uvijek ističe HUMANISTIČKE VRIJEDNOSTI. <u>Zna se da djelo koje rada intelektualnu aktivnost, uznemiruje svijest i vuče naprijed prema humanističkom idealu harmonije u međuljudskim odnosima možemo nazvati ODLIČNIM ROMANOM.</u>

Višnja Jukić, prof.